

Hur kan myndigheter och organisationer stödja varandra för att möta individer utsatta för hedersrelaterat våld

LÄNSSTYRELSEN ÖSTERGÖTLAND

Utsatt för hedersrelaterat förtryck och våld!

- Vad får vi upp för bild?

LÄNSSTYRELSEN ÖSTERGÖTLAND

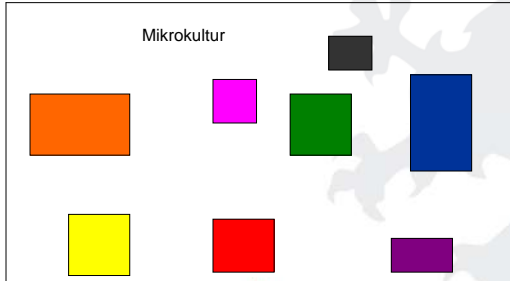
Vem utsätter? Varför?

- Vad får vi upp för bild?

LÄNSSTYRELSEN ÖSTERGÖTLAND

Makrokultur

Mikrokultur

LÄNSSTYRELSEN ÖSTERGÖTLAND

- **Gruppcentrerat**

- **Ärva** värderingar från familjen, traditionen, kulturen, religionen
- **Respekt**, kan i dessa fall ses som **lydnad**

- **Individ - Familj**
stat

- **Pliktuppfyllelse**, du är den du är genom de plikter du har gentemot din omgivning (plikten framför allt)

- **Individcentrerat**

- **Förvärva** dina värderingar

- **Kritiskt** tänkande, ifrågasätta informationen.
familj

- **Individ - Stat**

- **Självförverkligande**

Ett liv fritt från förtryck och våld är en rättighetsfråga

- Mänskliga rättigheter 1948
- Kvinnokonventionen 1979
- Barnkonventionen 1989
- Lagar

FN:s medlemsstater har en skyldighet att ihärdigt förebygga och utreda brott mot kvinnor i hederns namn, samt att bestraffa förövare och tillhandahålla skydd för offren. **Att underlåta detta är i sig ett brott mot de mänskliga rättigheterna.**

FN:s generalförsamling 2001

Gemensam värdegrund

Respekt för demokrati, rättsstaten, mänskliga fri- och rättigheter inklusive jämställdhet

Värna om individens rätt till sin

- Kultur
- Tradition
- Religion

Skyldighet att

- Se de handlingar som utgör brott mot lagen eller barnkonventionen.
- Agera för barnets bästa

Vi tar avstånd från våld!

- Men vågar vi prata om de faktorer som ligger till grund för att barnet blir begränsat, hotat, kränkt eller misshandlat?
- Begränsningar i vardagen
- Vem jämför vi med?
- Barnkonventionen/lagen

Våldets konsekvenser

- Våld resulterar i depression och stress
- Kränkta barn lär sig hur man kränker andra
- Slagna barn lär sig skada sig själv
- Våldets barn lär sig inte gränser
- Kränkta barn lär sig extremt uppförande
- Slag orsakar skador och smärta hos fostret
- Barn ser och hör våld
- Våld skapar konstant ängslan
- Våld i hemmet betyder känslor av vanmaktighet
- Slag skapar låg självkänsla
- Våld i hemmet resulterar i beteendeproblem
- Att slå betyder att känslomässigt överge
- Slagna barn tar på sig vuxnans ansvar
- Ett hem med våld betyder att leva i ständig skräck
- Att slå skapar isolering

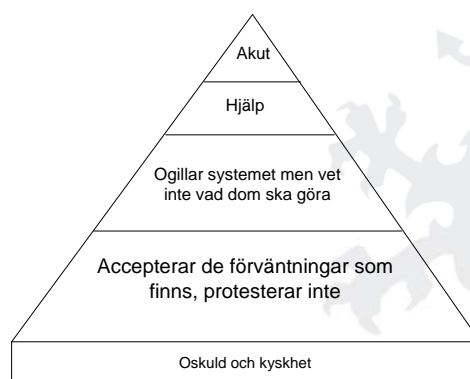
BARNS RÄTT

- Om inte någon vuxen/samhället tillvaratar barnets rättigheter riskerar rättigheterna att bli tomma symboler.

VUXNAS ANSVAR

- Vuxnas rädsla och obehag för att ifrågasätta andra vuxna får aldrig väga tyngre än barnets rätt till stöd och skydd

Pernilla Leviner

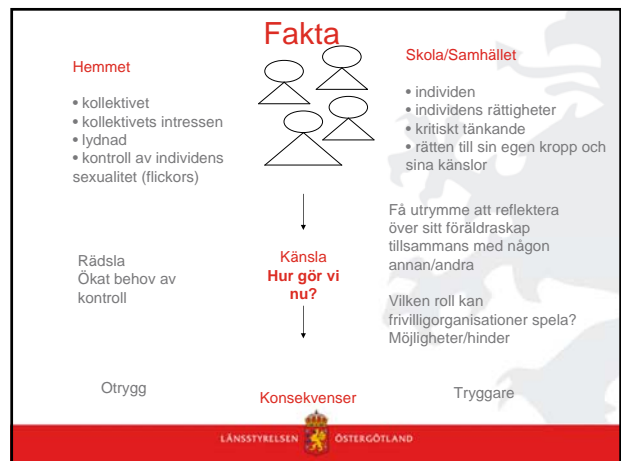
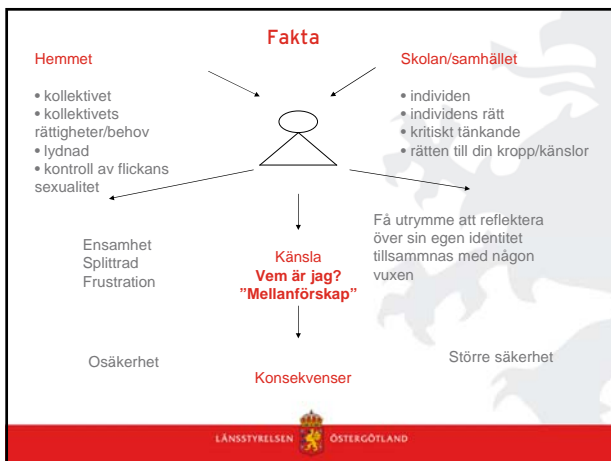

Ibland tror jag att människor blir rädda för att hjälpa oss tjejer och därför händer det inget. Både min högstadieskola och gymnasieskola visste om min situation, men la ett stort ansvar på mig att fatta beslut och det är svårt när man aldrig fått bestämma något i sitt liv.

Jag tror att det är viktigt att myndigheter tar ifrån flickan ansvar och säger att det är de som fattar beslut, det är så svårt att anmäla sin egen familj.

Observationspunkter

- **Skolan**, deltar i all obligatorisk undervisning, frånvaro, studieinsatser, koncentration, oro, psykosomatiska besvär, fysiska skador, klassresor, PRAO, skolfester, kompisar, bevakad?
- Uttrycker "får inte, vågar inte, måste hjälpa till hemma, problem hemma, ska ändå gifta mig snart, ska ändå inte läsa vidare" **Frizon**
- **Fritid**, hem direkt efter skolan, egen fritid, gå ut själv, pojkvän? **"Identitetsskapande"**
- **Hemmet**, tv, internet, telefon utan bevakning/kontroll? Ta hem vänner? **Ansvar?**

Astrid Schlytter

- Vad vill du göra som du inte får göra?
- Vad måste du göra som du inte vill göra?

Familjens krav/förebyggande insatser

- Skillnaden mellan att sätta gränser och begränsa ett barns liv
- Med stigande ålder har barn rätt till mer medbestämmande. Se föräldrabalken och socialtjänstlagen. Vad innebär det?
- Barnets rättigheter
- Könsintegration
- Barnets rätt till sin kropp och sina känslor
- Föräldrars skyldigheter
- Skolan, fritid, hemmet
- Jämställdhet
- Hur fungerar våra myndigheter?
- Vilka frivilligorganisationer kan du få stöd av?

Mammorna

- Det ena kvinnolivet länkas till det andra
- Vilka drömmar hade du som barn?
- Vilka drömmar tror du din dotter har?
- Vilka begränsningar har du haft?
- Vad har begränsningarna fått för konsekvens?
- Vad innebär det att få välja själv?
- Vad händer när du inte kan välja?
- Vad tror du skulle få din dotter att bli lycklig?

Förskolans/Skolans betydelse

- Viktig arena för barnet
- Grundkunskap
- Se signaler
- Stödperson, "så kan det vara"
- Tydliggöra vilken roll och ansvar förskolan/skolan har, handlingsplan
- Kontakt med föräldrar, säkert sätt
- Lämna över information i tid, samverkansplan

Hot mot flickan/pojken

Dubbelliv

- Du är viktig och du har rätt till din kropp, dina känslor, dina tankar och dina drömmar
- Livsutrymme, vilka möjligheter har du att forma och påverka ditt liv?
- Tydligt visa på rätten till din sexualitet och val av partner
- Samhällets ansvar att bekämpa alla former av förtryck
- Vilka är dina rättigheter, MR, kvinnokonventionen, barnkonventionen, lagar
- Vad betyder dessa rättigheter för dig i praktiken?
- Vilka kan du vända dig till när dina rättigheter kränks?

Hur mår eleven?

- Svåra grubblerier över vad som är rätt och fel
- Oro för att bli upptäckta
- Ångest över att svika familjen/delar av familjen
- Besvikelse över att mamma och syskon inte ställer upp
- Övergivenhet och ensamhet
- Vad kommer hända?
- Rädsla för bestraffning
- Detta leder till en stor osäkerhet när man söker hjälp/om de vågar söka hjälp

Kvinnofridspropositionen 1997/1998

- Hedersrelaterat våld nämns inte
- Förslag till lagändring om könsstympning

Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer (Skr. 2007/08:39)

- När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck är kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet central och starkt knuten till kollektivet. I hederstänkandet står föreställningar om oskuld och kyskhets i fokus och familjens rykte och anseende ses som avhängigt flickors och kvinnors faktiska eller påstådda beteende. [...] I sin mest extrema form resulterar heders-tänkandet i hot om våld och våld, inklusive dödligt våld. [...] Det kan också innebära att våldet sanktioneras av familjen och den närmaste omgivningen, även av andra kvinnor. Detta gör att det i vissa fall är påkallat med särskilda insatser för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck.

Viljan att tänka nytt, för att anpassa verksamheten utifrån de behov som finns

Det är omöjligt att lösa nya problem med gamla strukturer

100%

TRYGGHETSZON

0%

Officiella nivå

Verklighetsförankrade?

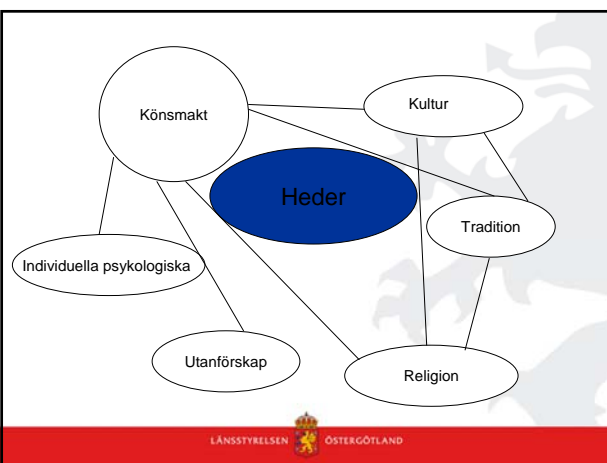
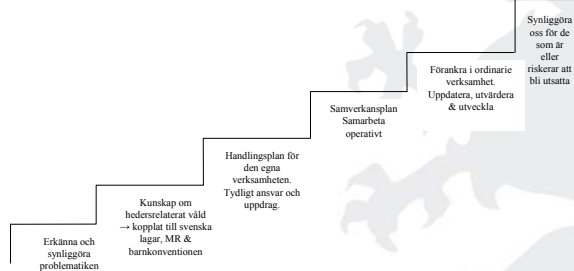
Pragmatiska nivå

Lojalitet ?

Verkligheten

- Jämlikhet/Jämställdhet
- Rättsäkerhet
- Effektivitet

Strategi för arbetet mot hedersrelaterat förtryck och våld

Vi och dom

- För att inte riskera att peka ut vissa grupper är det viktigt att göra ett liv fritt från förtryck, hot och våld till en rättighetsfråga.
- Det är först när individen får tillgång till sina rättigheter som individen kan välja vilka vi man vill tillhöra i andra situationer.

Mäns våld mot kvinnor

- Individuellt
- "Fördömande"
- Kvinnor (barn)
- Direkt (kortare planering)
- **Makt/kontroll**
- **Psykiskt/fysiskt**
- "Hoppet"
- **Skuld/Skam**
- **Rädsla**
- **Änger?**

Hedersrelaterat våld

- Kollektivt
- Acceptans/Krav
- Kvinnor
- Barn
- Pojkar/Män
- Planerat
- Kvinnor kan också vara "gärningsmän"
- **Makt/kontroll**
- **Psykiskt/fysiskt**
- "Hoppet"
- **Skuld/Skam**
- **Rädsla**
- **Änger?**

Samhällets tre ansikten

- Accepterande
- Neutralt
- Fördömande

Artikel 2

Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras.

- Skolan ska se till att alla elever får delta i all undervisning:
- Idrott
- Simning
- Sex och samlevnad
- Dagläger
- PRAO
- **Vad gör vi när det inte är så?**

Artikel 3

Barnets bästa ska alltid komma i första rummet

- Föräldrarnas önskan väger inte tyngre än barns rätt
- Inget hänsynstagande! Se förädrabalken, socialtjänstlagen

Artikel 6

Varje barn har rätt att överleva och utvecklas

- Att få anta nya utmaningar, utforska nya arenor
- Ta del av sitt inre känsloliv, viktig del i utvecklingen
- Grundskolan är obligatorisk. Gymnasium är frivilligt, och vissa förbjuds att börja där.
- Göra sitt skolarbete, med stöd och uppmuntran
- Med stigande ålder har barn rätt till mer medbestämmande. Se föräldrabalken och socialtjänstlagen.
- Pojkar tvingas kontrollera sina systrar/kusiner

Artikel 12-15

Barnet har rätt till att uttrycka sin mening i alla frågor som berör det. När domstolar och myndigheter behandlar fall som rör barnet ska barnet höras och barnets intresse ska komma i första rummet. Barnets rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet ska respekteras.

- Ser vi till att barnet vågar uttrycka sin mening?
- Finns tankefrihet hos barn som tvingas ära tankar, värderingar, och inte tillåts ha ett kritiskt tänkande?
- Samvetsfrihet, barnet som dras mellan två världar. Vad är rätt och vad är fel?
- Religionsfrihet, barn som vill bryta med sin familjs tro, barn som inte vill bära religiösa symboler, barn som inte vill ta del av vissa religiösa högtider

Artikel 18

Båda föräldrarna har det primära ansvaret för barnets uppfostran och utveckling. Barnets bästa ska för dem komma i första rummet.

- Vad händer om föräldrarnas övertygelse om vad som är bäst för barnet inte stämmer överens med vad barnet anser vara det bästa?
- Barn som aldrig blir lyssnade på?
- Hur mår du?
- Vad vill du göra?
- Vad är bäst för dig?
- Vad är svårt för dig?
- Hur kan vi lösa det här?

Artikel 19

Barnet har rätt att skyddas mot psykiskt och fysiskt våld och mot vanvård eller utnyttjande av förälder eller annan vårdnadshavare.

- Om jag inte hade gjort det här hade min familj aldrig behövt straffa mig/ normalisering
- Skam/skuld
- Psykisk och fysisk bestraffning påverkar barnets förmåga att kunna söka hjälp

Artikel 24

Barnet har rätt till bästa uppnåeliga hälsa och rätt till sjukvård och rehabilitering

- [punkt 3] "Konventionsstaterna skall vidta alla effektiva och lämpliga åtgärder i syfte att avskaffa traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa."
- Könsstympling är exempel på en sedvänja som kriminaliserats, bland annat i Sverige.

Artikel 28-29

Barnet har rätt till gratis grundskoleutbildning. Undervisningen bör förbereda barnet för livet, utveckla respekt för mänskliga rättigheter och fostra i en anda av förståelse, fred, tolerans och vänskap mellan folken.

- Vi ska lära dem att visa respekt, men har vi visat barnet respekt?
- Har vi lyssnat på barnets behov?
- Har vi visat att vi vill förstå?
- Har vi uppmärksammat socialtjänsten på alla de barn som far illa?

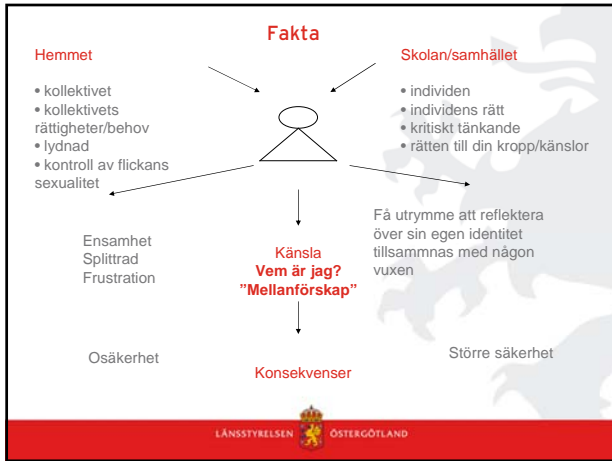
Artikel 39

Barnet som blivit offer för vanvård, utnyttjande, försummelse, tortyr, väpnade konflikter eller annan omänsklig behandling har rätt till rehabilitering och social återpassning.

- När ett barn tvingas lämna sin familj och hela det nätverk som funnits där under uppväxten, är det att likna vid ett stort trauma och ska därför behandlas utifrån det.

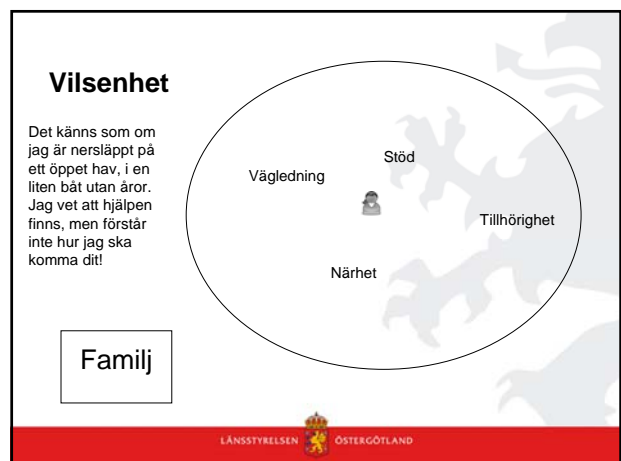
**Europakonventionen, artikel 9
Tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet**

1. Var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet; denna rätt innefattar frihet att byta religion eller tro och frihet att ensam eller i gemenskap med andra, offentligt eller enskilt, utöva sin religion eller tro genom gudstjänst, undervisning, sedvänjor och ritualer.
2. Friheten att utöva sin religion eller tro får endast underkastas sådana inskränkningar som är föreskrivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till den allmänna säkerheten eller till skydd för allmän ordning, hälsa eller moral eller **till skydd för andra personers fri- och rättigheter.**

- ## Pojkar/män
- Jämställdhetsarbete?
  - Individ/kollektiv
  - Vem sätter normen?
  - Vad finns det för förväntningar?
  - Vad händer om du bryter mot normen?
- LÄNSSTYRELSEN ÖSTERGÖTLAND

- ## Ensamhet
- I livet
  - Under brytningsprocessen/rättsprocessen
  - I det nya livet
- LÄNSSTYRELSEN ÖSTERGÖTLAND

Hoppet

- Minsta tendens till förändring från familjens sida
- "Vi saknar dig", "Du ska få din frihet"
- Någon som vill ha kontakt
- Orkar, kan inte se hur farligt det faktiskt kan vara

Skuld

- Mamma sitter häktad
- Syskonen omhändertagna
- Pappa är ingen man
- Någon blir "sjuk" i familjen
- Hotar att göra den man står nära illa
- Myndigheter - ingen förstår - kräver

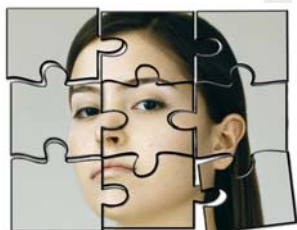
Skam

- Vad ska folket säga
- Jag är en hora, eller...
- Mina syskon blir drabbade av vad jag gjort
- Mina barn blir drabbade

Rädsla

- Vad kommer hända nu?
- Kommer dom verkligen kunna skydda mig?
- Familjen ligger på och hotar
- Familjen gör mig misstänksam mot systemet

Samverkansmodell

- Ingen ska känna sig ensam!
- Vem kan jag vända mig till?
- Egen handlingsplan som tydliggör roll och ansvarsfördelning i ett flödesschema
- Här börjar och slutar vårt uppdrag - trygghet
- Kvalitetssäkra och understödja den verksamhet som normalt bedrivs
- Samverkan, ödmjukhet, prestigelöshet

Arbetsgång

Steg 1) Förankring

- Hitta nyckelpersoner inom olika berörda organisationer
- Intresse och engagemang
- Samla till ett möte

- Hur fungerar bemötandet och hjälpen i din organisation?
- Strukturella hinder?
- Problem?
- Möjligheter?
- Hur kan ni kvalitetssäkra verksamheten?
- Vad krävs för att förbättra samarbetet med andra aktörer?
- Finns befintliga rutiner ni kan använda er av?

Steg 2) Mandat

- Möte med chefer
- Visa på behovet av samverkan
- Poängtera hur viktigt det är att nyckelpersonerna får ett tydligt mandat, tid och stöd
- Förankra hos berörda politiker

Steg 3) Planering

- Planera samverkanskonferens med nyckelpersonerna
- Lyft "alla" perspektiv
- Två dagar
- Max 50 personer
- Jämn fördelning
- Teori/dilemmafall/film
- Egen yrkesgrupp/tvärgrupper
- MR, kvinnokonventionen, barnkonventionen
- Alla bär ansvar för konferensen

Steg 4) Utforma samverkansplan

- Tydlig dokumentation av konferensen
- Nyckelpersonerna tar fram ett förslag på samverkansplan
- Varje organisation tar fram vad de kan bidra med
- Kontaktperson/funktion
- Tider, andra alternativ
- Enkel "akutbok"
- Vem ansvarar för vad?

Steg 5) Återkoppling

- Återkoppling till chefer och politiker, skriftligen
- Ge synpunkter
- Omarbeta samverkansplanen
- Samla chefer, politiker, nyckelpersoner
- Levande dokument?
- Handlingsplaner inom organisationerna?
- Samverkansgrupp?

Steg 6) Implementering

- Förankringsarbete
- Utbildning?

Ensamhet

- "Hur ska jag klara mig i en etta i Alvesta"
- Institution
- Familjehem
- Kvinnojour
- Stödperson
- Samtalskontakt/Trauma/PTST
- Praktiska problem, vem ska jag vända mig till?
- Tydligt överlämnande

Framtiden

- Vad var det som fick dig att lämna familjen?
- Hur vill du att ditt liv ska se ut, drömmar?
- Vilket ansvar kan du ta?
- I vilka frågor behöver du stöd?
- Om du vill ha kontakt med någon, hur kan vi tillsammans göra det så säkert som möjligt?

Myndigheternas synsätt? "Röriga flickor, kvinnor"

- Kunde vi ha gjort på något annat sätt?
- Ställde vi rätt frågor?
- Fanns det någon som hotade?
- Såg vi till att klienten kände sig trygg?
- Blev klienten ensam?
- Framtiden?

Hedersbrott att söka hjälp av en myndighet eller organisation

- Lämna ut ett "familjeproblem"
- Underkännande av familjen/släktens förmåga att lösa problemet internt

Aktuella brott

- Olaga hot
- Misshandel
- Ofredande
- Grov fridskränkning/kvinnofridskränkning
- Olaga frihetsberövande

- Målsäganden har svårt för att sätta ord på vad som hänt, vad är brottsligt? Subtila hot som kan vara svåra att förstå.
- Anmälningssupptagaren vill se problemet och göra målsäganden trygg så att hon/han vågar prata
- Ta hjälp om man inte har erfarenhet och kunskap
- Andra vittnen utanför familjen, skolan, vänner
- Hur kan ni ha kontakt med målsäganden på ett tryggt sätt?

Försvunnen person

- Unga kvinnan/kvinnan kan ha lämnat familjen av egen fri vilja!
- Bortförd med tvång?

Finns det tidigare anmälningar?

Hur reagerar familjen?

Kom hem!!

- Gör allt för att ge flickan/pojken skuld känslor
- Spelar på de som står flickan närmast.
- Sjukdom i hemlandet
- Vilken information ska gå fram?

Vem har något att berätta?

- Familjen livrädda
- Regisserade
- Skådespel
- Kolla i övrig omgivning

Vad gör man om...?

- En ung flicka kommer till dig och säger att hennes familj har hotat henne genom att säga Gud ser dig!
- En 20-årig tjej söker hjälp hos dig, hennes familj har hittat en lämplig äktenskapskandidat till henne i hemlandet. Tjejen är förtvivlad, hon berättar att hon är homosexuell och det här äktenskapet inte enbart skulle innebära att hon inte fick välja själv, utan dessutom tvinga henne att leva med en man. Hon är livrädd för att hennes sexuella läggning skulle avslöjas för familjen.

- En 17-årig flicka kommer till dig för att berätta att familjen har hittat en lämplig man till henne i hemlandet och hon är nu orolig för den kommande semesterresan.
- En 16-årig flicka har blivit misshandlad av sina bröder för att de har avslöjat att hon har en hemlig pojkvän.

- När är det relevant att ta reda på om en flicka/pojke, kvinna/man är utsatt för förtryck, hot eller våld i "hederns namn"?
- Har vi större tolerans för våld när det gäller barn med invandrarbakgrund?
- Vilka rädslor finns det inom oss när vi stöter på ett ärende där vi misstänker att det har sin grund i heder?
- Har du den kunskap som krävs för att hantera dessa frågor?
- Känner du till aktörer som du kan få stöd av i detta arbete (inom din egen organisation, i andra organisationer)?

Webbplats- www.hedersfortryck.se

Beställ tex:

- Samverkansmodellen - metodstöd
- Att utveckla en handlingsplan i skolan - metodstöd
- Om våld i heders namn - handbok för skola och socialtjänst
- Kunskapsunderlag för hälso- och sjukvården

Läs mer om

- Mänskliga rättigheter, konventioner och lagstiftning
- Fakta kring hedersrelaterat våld; statistik, bakgrund, forskning
- Hur skola och socialtjänst kan arbeta förebyggande och akut
- Projekt som Länsstyrelserna gett medel till